

گفتگو

ویژگی‌های حج ۸۳ در گفتگو با امیر الحاج

فصلنامه «میقات حج» در هر سال، پس از موسم حج، گفتگویی صمیمانه با نماینده محترم ولی فقیه، حضرت حجّت الاسلام والمسلمین آقای محمّدی ری شهری - دامت افاضاته برگزار می‌کند تا علاقمندان را در جریان چگونگی برگزاری حج گذشته قرار دهد.

اکنون نیز، طبق روال گذشته، در باره مسائلی چون موفقیت‌های اجرایی، سیاسی و فرهنگی حجّ سال ۸۳، نقایص و کاستی‌ها و همچنین اطلاع‌رسانی حج و... گفتگویی ترتیب داده‌ایم که توجه خوانندگان محترم را به مشروح آن جلب می‌کنیم:

میقات: ضمن تشکر از حضرت عالی به خاطر شرکت در این گفتگو، خواهشمندیم ارزیابی خود را از چگونگی برگزاری حج ۱۳۸۳ هـ.ش. بیان فرمایید.

آقای ری شهری: در آغاز از دست‌اندرکاران فصلنامه وزین و ارزنده «میقات حج» تشکر می‌کنم و برای آنان آرزوی توفیق دارم و از خداوند متعال می‌خواهم این عزیزان را یاری دهد تا بتوانند در جهت پربارتر کردن این فصلنامه، گام‌های بلندتری بردارند. در پاسخ به پرسش مطرح شده، به‌طور مختصر باید بگویم که ما در سال ۱۳۸۳ حج

آرام و مطلوبی داشتیم و در زمینه‌های مختلف فرهنگی و اجرایی نسبت به سال پیش موفقیت‌های بیشتری کسب کردیم. به عبارت دیگر، با توجه به فضای خاص حاکم بر منطقه، مانند فشارهای آمریکا و اروپا در مورد مسائل هسته‌ای، اوضاع خاص عراق و مسائل دیگر از این دست، که حج سال گذشته را نسبت به سال‌های قبل حساس‌تر کرده بود، احتمال بروز برخی مشکلات وجود داشت، لیکن با یاری خداوند، حجی آرام و کم‌مشکل برگزار شد که این، حاصل تلاش همه خدمتگزاران و دست‌اندرکاران امر حج و زیارت بود.

وضعیت جوّی معتدل نیز به کاهش بیماری‌ها و بهداشت زائران کمک کرد و اگر سیل روز دوازدهم ذی‌حجه نبود، شاید بتوان گفت که حج‌گزاری در سال ۸۳، از بهترین و کم‌نظیرترین حج در سال‌های گذشته بود.

مجموع حاجیانی که از کشورهای مختلف و از جمله عربستان در مراسم حج شرکت داشتند ۲,۴۱۹,۷۰۶ نفر بودند که این آمار، حدود یکصد هزار نفر بیش از حج‌گزاران سال ۸۲ است. از این تعداد ۱,۵۳۴,۷۵۹ نفر از خارج عربستان مشرف شده بودند و حجاج ایرانی نیز در مجموع ۹۷,۰۸۰ نفر بودند که نزدیک به دو هزار نفر آنان را عراقی‌ها و افغانی‌های مقیم ایران تشکیل می‌دادند و تعداد ۲۷۶۷ نفر هم از ایرانیان خارج کشور به جمع حجاج ایرانی پیوستند.

خداوند متعال را سپاس گزاریم که با عنایات اهل بیت، به ویژه حضرت بقیة الله اعظم و تلاش همه دست اندرکاران امور فرهنگی و اجرایی، توانستیم به بیشترین اهداف خود دست یابیم و برنامه های پیش بینی شده را به مورد اجرا بگذاریم.

از سوی دیگر، به دلیل تغییراتی که در جمرات به وجود آمد و دولت سعودی محل رمی را توسعه داد، خوشبختانه نه تنها مشکلی در انجام رمی به وجود نیامد، که بسیار روان تر از سال های گذشته انجام شد.

در باره قربانی هم باید بگویم که در حج سال گذشته بیش از ۸۰,۰۰۰ نفر از زائران ایرانی توانستند از قربانگاه های جدید استفاده کنند که بیشترین آمار در سال های اخیر است و بحمدالله گوشت های قربانی هدر نرفت و از آن ها استفاده بهینه شد.

میراث: حج سال ۸۳، نسبت به سال های پیش از آن، از چه ویژگی هایی برخوردار

بود؟

آقای ری شهری: در رابطه با ویژگی های اجرایی، فرهنگی و سیاسی حج سال ۸۳ چند نکته قابل توجه است:

ویژگی های اجرایی

انتقال مستقیم ۴۷۸۰۰ نفر از زائران به مدینه و نیز ۴۸,۰۵۰ نفر زائر مدینه، بعد به جدّه، اسکان ۶۵٪ از زائران در هتل های منطقه مرکزی مدینه و اطراف مسجد شریف نبوی، اجرای طرح کامل طبخ غذا به صورت متمرکز برای حدود ۹۶٪ زائران در مدینه و ۳۰٪ در مکه، اجرای طرح متمرکز قربانی با آمار ۸۳٪ در روز عید قربان و ۱۷٪ در روز یازدهم توسط ۹۵ نفر از ذابحان ایرانی از جمله ویژگی های اجرایی حج سال گذشته بود.

ویژگی های فرهنگی

در سال گذشته با توجه به محور قرار گرفتن قرآن کریم، شاهد قرائت و انجام بیشتر ختم قرآن به صورت گسترده توسط زائران بودیم، حضور قاریان برجسته و بین المللی

کشورمان در حج و اجرای برنامه در مسجدالحرام، مسجدالنبی، و همایش‌های بین‌المللی بعثه و نیز توجه ویژه به مباحث قرآنی در جلسات عمومی و همایش‌های بین‌المللی بعثه از ویژگی‌های فرهنگی سال گذشته بود...

طرح جدید اعزام خواهران معین به حج، دومین سال موفقیت‌آمیز خود را پشت سر گذاشت و با پیوستن حدود ۱۸۳ خواهر تحصیل‌کرده در جمع روحانیون در حج، پاسخگویی به مسائل ویژه بانوان با سهولت بیشتری انجام شد.

سخنرانی‌های آموزشی و تبلیغی متعددی در جلسات عمومی بعثه و نیز داخل کاروان‌ها از سوی سخنرانان و خطبای خوب کشورمان و نیز توسط برخی از بانوان مبلغ، هم در مکه و هم در مدینه برگزار شد.

شورای استفتای بعثه مقام معظم رهبری همه‌روزه در مدینه و مکه پاسخگویی پرسش‌های فقهی زائران ایرانی و خارجی بودند. کارگاه‌های آموزشی ویژه روحانیون کاروان‌ها تشکیل شد و معضلات فقهی مناسک حج، مورد بحث و گفتگو قرار می‌گرفت.

حضور افرادی از شورای استفتا و نیز روحانیون و بانوان مبلغ در مسجد شجره، جحفه، مسجدالحرام و مسعی، تشکیل شورای فرهنگی در هر کاروان، سازماندهی و بهره‌گیری از گروه‌های ارشاد در کاروان‌ها، اجرای طرح نظرسنجی جهت دستیابی هرچه بهتر و دقیق‌تر به نظریات و پیشنهادهای و انتقادات زائران و... از ویژگی‌های فرهنگی حج گذشته بود.

به دلیل تغییراتی که در جمرات به وجود آمد و دولت سعودی محلّ رمی را توسعه داد، خوشبختانه نه تنها مشکلی در انجام رمی به وجود نیامد، که بسیار روان‌تر از سال‌های گذشته انجام شد.

ویژگی‌های سیاسی:

بیداری مسلمانان نسبت به توطئه‌های آمریکا و اسرائیل و طرح‌های آنان برای سلطه بر جهان اسلام، به‌ویژه عراق و فلسطین و تشدید حس همگرایی ملت‌های اسلامی، از

ویژگی‌های مهم سیاسی حج گذشته بود. وضعیت لرزان آمریکا در عراق، سردرگمی اسرائیل و انتخابات فلسطین، موفقیت‌های مردمی در عراق و لبنان و مسائلی از این دست، به تدریج ملت‌ها را متوجه نیروی عظیم نهفته در درون خود کرده و آنان را به چاره‌جویی و فکر و اندیشه واداشته است و این امر در حج گذشته به خوبی خود را نشان می‌داد.

برگزاری با شکوه مراسم برائت از مشرکان با شرکت حجاج و زائران بیت‌الله الحرام و نمایندگانی از بعثه‌های مراجع عظام و تعدادی از حجاج دیگر کشور، به خصوص هیأت نمایندگی لبنان و برگردان پیام مقام معظم رهبری به ۱۰ زبان و انتشار آن با بهره‌گیری از ابزار مختلف؛ از جمله اینترنت، دیدار با رؤسای بعثه‌های تعدادی از کشورها؛ مانند وزیر اوقاف و حج اردن، مشاور اعظم سلطنتی کشور عمان، معاون دبیرکل حزب‌الله لبنان، آقای شیخ نعیم قاسم، قائم‌مقام وزیر خارجه عراق، عضو شورای مرکزی مجلس انقلاب اسلامی عراق، رئیس اوقاف شیعیان عراق، وزیر اوقاف و امور دینی الجزایر، محمد بشیرالدین احمد، مفتی اعظم و رئیس امور دینی جامو و کشمیر و... و رایزنی با آنان در باره مسائل مختلف جهان اسلام، از دیگر دستاوردهای سیاسی حج سال گذشته بود. در این میان، جریان افراطی سلفی‌گری و تندروهای مذهبی در عربستان نیز تلاش‌هایی داشتند تا برای زائران ایرانی فشارهایی را بر آنان وارد کنند و نمونه آن محروم ساختن بانوان برای حضور در کنار قبرستان بقیع و زیارت قبور ائمه بود، لیکن بحمدالله بیشتر این تلاش‌ها ناکام و بی‌نتیجه ماند.

ویژگی‌های خبری و اطلاع‌رسانی

در زمینه‌های خبری نیز گروه‌های اعزامی صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران و انعکاس اخبار حج در شبکه‌های مختلف، پخش مراسم دعای کمیل، برائت، همایش‌ها و دیدارها و مراسم فرهنگی و سیاسی بعثه، نقش مؤثری در ترویج فرهنگ حج در جامعه ایفا کرد که بنده در همین جا از تلاش‌های صدا و سیما تشکر می‌کنم.

نشریه زائر با توجه به محوریت قرآن در حج گذشته، علاوه بر اطلاع‌رسانی در زمینه‌های مختلف به مردم، در این زمینه نیز تلاش‌های خوبی داشت. پایگاه اینترنتی

بعثه نسبت به گذشته پر بارتر و متنوع تر شده بود. به تصویر کشیدن همه فعالیت های حج در سال گذشته، به منظور تهیه فیلم مستند حج و نیز تدوین مکتوب فعالیت های حج، تحت عنوان «با کاروان صفا» نیز از ویژگی های خبری و اطلاع رسانی حج گذشته بود.

میثاق: سال گذشته قرآن محوری شعار حج بود، خواهشمندیم بخشی از اقداماتی که در این زمینه صورت گرفته را بیان فرمایید:

آقای ری شهری: بر اساس رهنمود مقام معظم رهبری، در سال گذشته، محور فعالیت های فرهنگی حج، قرآن بود. البته این بدان معنی نیست که در سال های پیش از آن، به قرآن پرداخته نمی شد و قرآن محوریت نداشت، بلکه سال گذشته بعثه مقام معظم رهبری و دست اندرکاران فرهنگی؛ اعم از روحانیان و خدمتگزاران، فعالیت بیشتر و چشمگیری در این زمینه داشتند و با تمرکز بیشتر پیرامون قرآن، امور فرهنگی به اجرا درآمد و در نتیجه زائران عزیز توانستند از فضای معنوی حج بیشتر بهره برداری نموده، با قرآن انس بگیرند. پیش از حج، در کمیته فرهنگی موضوع محوریت قرآن در حج به بحث گذاشته شد و تصمیماتی اتخاذ گردید که با عنایات خداوند بیشترین آنها به اجرا درآمد.

میثاق: نقاط ضعف و کاستی های حج ۸۳ در زمینه های فرهنگی و اجرایی چه بود؟

آقای ری شهری: در زمینه های فرهنگی، هنوز کاستی هایی داریم که با استفاده از نظرسنجی های به عمل آمده، تا حدی مشخص شده و ما امیدواریم با طرح آن در کمیته فرهنگی و بررسی های کارشناسانه هر یک از موضوعات بتوانیم در آینده در رفع آنها تلاش کنیم، لیکن آنچه به طور مشخص هنوز برای ما مشکل آفرین است، بی توجهی برخی از زائران به حضور نیافتن در نمازهای جماعت و یا حضور در خیابان ها و کنار مغازه ها به هنگام برپایی نماز جماعت است که علی رغم تذکرات جدی و مکرر روحانیان و دیگر مسئولان فرهنگی، متأسفانه هنوز هم شاهد آن هستیم، و اگرچه این افراد در اقلیت اند، لیکن به هر حال باید برای آن چاره ای اندیشید و باید راه حل را از ایران آغاز کرد.

زائری که نماز خواندن در اوّل وقت برای او به صورت فرهنگ در نیامده و نسبت به نماز اوّل وقت بی توجه است، چگونه می توان در مدّت کوتاهی به این امر مهمّ مقید ساخت و یا زائری که به برخی از تخلّفات رفتاری، عادت کرده، در چند روز نمی توان او را از عادت‌ها و روش‌های غلط بازداشت. به نظر می‌رسد بهترین راه حل آن است که با بهره‌گیری از نظر سنجی‌ها و با همکاری مجموعه‌های فرهنگی کشور، بتوان از این‌گونه کارها جلوگیری کرد. البته نتایج نظر سنجی‌ها را نیز باید منتشر ساخت و چه بهتر که ما ابتدا خودمان را نقد کنیم و از این مسأله نهراسیم. مشکلات را نیز صادقانه با مردم و حجاج در میان بگذاریم. برنامه‌های سال آینده را هم برای مردم تبیین کنیم تا ان شاء الله از حجم این مشکلات کاسته شود.

در زمینه اجرایی نیز علی‌رغم کارهای انجام شده در زمینه حمل و نقل درون‌شهری مکه، باز هم کاستی‌هایی داشتیم؛ به‌خصوص در منطقه باب علی، در اطراف مسجد الحرام، که به دلیل تراکم حجاج، هنگام سوار شدن حجاج به اتوبوس‌ها ازدحام شدیدی ایجاد می‌شد که زینده حجاج ما نبود، البته حل این مشکل هم در توان جمهوری اسلامی ایران نیست. دولت عربستان باید مشکل را حل کند و زائران ما هم باید نیم تا یک ساعت پس از اتمام نمازها، از مسجد الحرام خارج شوند تا کمی از تراکم جمعیت کاسته شود.

اعزام حجاج به مدینه و فرود آنان در فرودگاه مدینه نیز منافع فراوانی برای حجاج ما در برداشته، لیکن فرودگاه مدینه، ظرفیت لازم را برای پذیرش این همه حاجی ندارد که امیدواریم به تدریج این مشکل توسط دولت عربستان حل شود.

مشکل دیگر تأخیر در پروازها بود که در پاره‌ای موارد خاطر زائران را می‌آزرد. در معاینات پیش از عزیمت حجاج نیز مشکلاتی داشتیم و من در جلسه‌ای که اخیراً برای مدیران کاروان‌های حج سال ۸۴ داشتم عرض کردم که اینها همان‌گونه که در مورد مشکل حامله بودن بانوان با دقتی که از طریق دستیاران زن داشتند، در سال‌های قبل حل کردند. می‌توانند در سال‌های آینده نیز برای حل این معضل چاره‌اندیشی کنند.

طول کشیدن بازرسی‌ها در فرودگاه جدّه نیز از کاستی‌های حج سال قبل بود.

امیدوارم با برنامه‌ریزی‌هایی که صورت گرفته، سال آینده از حجم این مشکلات کاسته شود.

میتاوع: در سال‌های اخیر و پس از سقوط صدام، حضور زائران شیعه در عربستان گسترش یافته است، آیا برای انسجام تشیع در حج چاره‌ای اندیشیده شده است؟

آقای ری شهری: حقیقت این است که ما سلطه‌ای بر دیگر زائران شیعه‌ای که به حج مشرف می‌شوند نداریم و اگر ما بتوانیم روی زائران ایرانی خودمان کار کرده، نقاط ضعف موجود را برطرف کنیم و جلو ناهنجاری‌هایی که گاهی از برخی صادر می‌شود را بگیریم، کار مهمی کرده‌ایم، لیکن در عین حال در سال جاری برنامه‌ریزی کرده‌ایم تا جلسه‌ای با روحانیون شیعه سایر کشورها داشته باشیم و بتوانیم از طریق صحبت با آنها برخی ناهنجاری‌های موجود را برطرف سازیم ولی به هر حال، اگر اقدام منسجمی صورت نپذیرد، ممکن است در آینده مشکلات زیادتری از این ناحیه داشته باشیم. البته اقدام سازمان فرهنگ و ارتباطات و مجمع جهانی اهل بیت، در طول سال، برای توجیه روحانیون شیعه و مدیران کاروانی که زائران شیعه را به حج می‌آورند، تأثیری بیشتر از آن خواهد داشت که ما در مدت کوتاه حج برای آن برنامه‌ریزی کنیم. به هر حال، انسجام شیعیان در حج و تشریک مساعی با برادران مسلمانان که از سرتاسر جهان به حج آمده‌اند، وحدت امت اسلامی را تقویت و از تفرقه، که وسیله نفوذ دشمنان در میان مسلمانان است جلوگیری به عمل خواهد آورد.

میتاوع: شخصیت‌های مهمی چون وزرا و رؤسای حج برخی کشورهای اسلامی و نیز علما و اندیشمندان در حج، با جناب عالی دیدار داشتند. جمع‌بندی شما از این دیدارها چیست؟

آقای ری شهری: دیدارهایی که در مکه با وزرا، علما و اندیشمندان جهان اسلام دارم، بیشترین دستاورد و ثمره‌اش تقویت وحدت کلمه امت اسلامی است. البته برکات جانبی دیگری هم دارد، لیکن عمده هدف و انتظار ما از این دیدارها، همان تقویت وحدت امت اسلامی است که در این سال‌های اخیر بحمدالله این ملاقات‌ها گسترش

یافته و آثار و فواید خوب سیاسی هم در پی داشته است؛ به این معنی که در ایجاد روابط سیاسی میان جمهوری اسلامی و برخی کشورهایی که با آنها روابط جدی نداشته‌ایم، تأثیرگذار بوده است. برای نمونه می‌توان از کشور الجزایر نام برد که در سال اولی که بنده با وزیر حج الجزائر در مکه دیدار داشتم، در آن زمان میان دو کشور روابط خوبی حاکم نبود لیکن با پی‌گیری‌هایی که به عمل آمد، بحمدالله هم‌اکنون روابط سیاسی مطلوبی میان دو کشور برقرار شده است.

مِيقَاتُ: شب‌های زیادی در سال‌های گذشته توسط سلفی‌ها به خصوص در حج به مسلمانان القا می‌شود که خشم مسلمانان را هم در پی داشته است. حضرت‌عالی در این زمینه چه تحلیلی دارید؟ و برای جلوگیری از آنها چه اقداماتی صورت گرفته است؟

آقای ری‌شهری: شکستی که به نظر من سلفی‌ها پس از سقوط طالبان در افغانستان خوردند، سبب شد تا آنها به کارهای نسنجیده و عملیات انتحاری و ترورهای کور روی آورند و خود را روز به روز منزوی‌تر کنند. بنابراین، بنده تشدید فعالیت‌های تبلیغی آنها را ناشی از شکستی می‌دانم که در جبهه سیاسی داشتند و ما برای این‌که در جبهه فرهنگی، که بسیار مهم هم هست، با آنها برخورد کنیم، لازم است از همان

راه‌هایی که آنها وارد شده‌اند، استفاده کنیم و پاسخ مناسبی برای آنان داشته باشیم. اینها در همین اواخر نوارهای متعددی را توزیع کرده و عقاید شیعه را به شکل موهنی زیر سؤال برده‌اند. بعضی از مطالبی که در این نوارها مطرح کرده‌اند، تحریف شده و برخی دیگر هم پاسخ دارد که باید به طور منطقی و حساب شده از طریق کتاب، نوار و حتی اینترنت با این حرکت مقابله کنیم و اگر احیاناً کسانی در میان آنها هستند که گوششان به حرف حق بدهکار است. آنها را برای نشست‌های دوستانه و مباحثات دعوت کنیم، البته تجربه‌هایی که ما داریم، غالب این افراد حاضر به مباحثه و گفتگوی رودررو نیستند و تلاش می‌کنند تا بیشتر روی عوام مردم تأثیرگذار باشند و القای شبهه کنند و به خیال خام خود، آنها را از مکتب اهل بیت دور کنند.

میتاق: حدود دو سال است که اجازه ورود به محوطه جلعو قبرستان بقیع و نیز نشستن بین‌الحرمین، به بانوان و زنان ایرانی داده نمی‌شود. این اقدام سعودی‌ها را بر چه اساس ارزیابی نموده و برای حل آن تاکنون چه اقداماتی صورت داده‌اید؟

آقای ری شهری: این اقدام وهابی‌ها در راستای همان مطلبی است که پیشتر گفتیم؛ یعنی آنان به دنبال شکست سیاسی که داشتند، فشارهای خود را بیشتر کرده‌اند تا مشکلاتی را برای شیعیان و دیگر فرق اسلامی که با آنها هم عقیده نیستند، به وجود آورند، همان‌گونه که می‌دانید وهابیت فرقه کوچکی بیش نیست و بسیاری از فرق اسلامی افکار و عقاید آنها را بر نمی‌تابند و بسیاری از متفکران و اندیشمندان اهل سنت، که ما در حج با آنان دیدار داشتیم، از این رفتار سلفی‌ها و افکار غیر منطقی و متحجرانه آنان و دخالت‌کردنشان در امور مذهبی دیگر مسلمانان اظهار نفرت می‌کردند. ما تلاش‌های زیادی کردیم تا این مشکل را حل کنیم. نامه‌ای به آقای امیر عبدالله نوشتم و رییس محترم سازمان حج و زیارت در دیدار با آقای امیر عبدالله و برخی مقامات دیگر سعودی مشکل را مطرح و خواستار حل فوری آن شدند، ولی متأسفانه هیچ‌کدام از آنها نتیجه ملموسی نداشت، تا آن‌که سعودی‌ها احساس کردند جلوگیری از زیارت مردم ممکن است به تظاهرات و برخوردهای مردمی منجر شود و مشکلات امنیتی ایجاد کند که در نتیجه راه را برای آقایان باز گذاشتند و تاکنون هم ادامه دارد، لیکن

متأسفانه نسبت به بانوان هنوز مانع ایجاد می‌کنند و اجازه نمی‌دهند آن‌ها پشت قبرستان بقیع تجمع کنند و من خوف آن دارم که اگر این مشکل مرتفع نشود، تبعات خوبی نداشته باشد و حداقل این تبعات منفی، آن است که تعداد قابل توجهی از بانوان ایرانی و غیرایرانی نتوانند از این فرصت معنوی استفاده کنند، ارزیابی ضعف در دولت عربستان خواهند کرد که نمی‌تواند در برابر این گروه افراطی بایستد و از حقوق زائران دفاع کند و آنچه را که به مصلحت کشورشان هست، به مورد اجرا بگذارد.*

* صاحب السمو الملكي الأمير عبد الله بن عبدالعزيز آل سعود
ولي العهد ونائب رئيس مجلس الوزراء بالمملكة العربية السعودية
السلام عليكم ورحمة الله وبركاته

بداية أرى من الضروري أن أتقدم لسموكم بالشكر والتقدير لما وعدتم خلال زيارة معالي وزير الثقافة والإرشاد الإسلامي بالجمهورية الإسلامية الإيرانية لكم، بالعمل على حل مشكلة البقيع وأرجو لكم دوام النجاح والتوفيق في خدمة ضيوف بيت الله الحرام.

فكما تعلمون، أن نجاح بيت الله الحرام من إيران وسائر الدول يعانون في هذا الموسم من مشكلة هامة جدية بالاهتمام تسبب امتعاضهم ويخشى أن تؤدي لا سمح الله إلى خسائر وإصابات، إن لم يتم معالجتها: ١- كان البقيع يفتح أمام الزوار في الأعوام الماضية ساعتين صباحاً وعصراً حيث يتم الدخول من طرف والخروج من طرف آخر بانتظام. وعند الضرورة وازدياد عدد الزوار، كان المجال يفسح أمامهم من جانب آخر حيث يوجد السلم وذلك لمرورهم لتلا يؤذيهم الازدحام. وبعد غلق أبواب البقيع، كان الدور للنساء ليقمن بزيارته من الخارج ومن خلف جدرانه. وهكذا كان الجميع يتركون المدينة المنورة بارتياح وسرور.

وللأسف فإن أبواب البقيع في العالم الحالي لا تفتح إلا لمدة محدودة ولا يسمح لدخول الزوار إلا عبر طريق واحد. وبما أن الأبواب تغلق في وقت مبكر، لذلك يضطر الزوار أن يتسارعوا بعد أداء الصلاة صوب البقيع وهذا يؤدي إلى ازدحام الناس وتدافعهم. فإن استمر هذا الوضع يخشى أن يصاب بعض الأشخاص أو يؤدي ذلك إلى وفاة عدد منهم فيتركز لا سمح الله ما حصل من حادث مؤسف في رمي الجمرات قبل سنوات.

٢- إن النساء اللاتي يشكلن ٥٠٪ من زوار المدينة يحرمن من زيارة قبور الأئمة والصالحين بل ومن رؤية البقيع ويبدن دائماً امتعاضهن. وقد واجهت خلال أيام إقامتي في مدينة الرسول ﷺ عدّة مراجعات تم فيها التأكيد على ضرورة نقل هذه المشكلة للسلطات العليا والمسؤولين في المملكة العربية السعودية من أجل وضع حل لها.

كما ويمنع الزوار من الوقوف والزيارة في المساحة المحصورة بين المسجد النبوي والبقيع مما يدفع الزوار إلى الانتشار في جميع أطرافه أو المحاولة لارتقاء جدرانه هنا وهناك لرؤية القبور مما يخشى أيضاً أن يؤدي إلى السقوط على الأرض وإصابة الأشخاص لا سمح الله.

إنني على ثقة بأنكم لا توافقون على هذه التصرفات السيئة لبعض المتطرفين وأنكم أبدىتم كراراً فلكم

میتا: هنوز حج از اهداف خود بسیار فاصله دارد؛ حجی که بتواند زائر را همانند روز تولد پاک کند و پاکیزه به دیار خود برگرداند؟ به نظر جناب عالی چه راه‌کارهایی برای رسیدن و تحقق این اهداف وجود دارد؟

آقای ری‌شهری: به نظر من سه نکته برای

وهابیت فرقه کوچکی بیش نیست و بسیاری از فرق اسلامی افکار و عقاید آنها را بر نمی‌تابند و بسیاری از متفکران و اندیشمندان اهل سنت، که ما در حج با آنان دیدار داشتیم، از این رفتار سلفی‌ها و افکار غیرمنطقی و متحجرانه آنان و دخالت‌کردنشان در امور مذهبی دیگر مسلمانان اظهار نفرت می‌کردند.

تحقق اهداف حج بسیار مهم است:

نکته اول «معرفت» است، هرچه معرفت و بصیرت دست‌اندرکاران حج و حجاج بیت‌الله الحرام نسبت به انجام این فریضه بسیار مهم بیشتر باشد و ظرفیت‌های مهمی که این واجب الهی برای خودسازی دارد، بیشتر شناخته شود، بهتر می‌شود از این ظرفیت‌ها استفاده کرد.

نکته دوم «تلاش برای اجتناب از

آفات حج» است؛ شناخت اموری که

موجب می‌شود تا آثار حج از میان برود، بسیار مهم است.

نکته سوم «تلاش برای کمال حج» است که چه کنیم از نورانیت بیشتری در امر حج برخوردار شویم، این سه نکته به نظر من بسیار مهم است و باید همگان از آن آگاه شوند تا بتوانند از برکات و معنویات حج بهره‌مند گردند.

→ وامتعاذکم ممّا یجری من تشدد و أعمال قاسية . لکنّتی اود ان اؤکد مرة أخرى علی ضرورة معالجة هذه المشكلة للحیلولة دون وقوع كارثة مؤلمة لا سمح الله .
وختاماً أسأل الله العليّ القدير أن یوفق الجميع لتوطيد أواصر المحبة والصدقة بين البلدين وأن یمنّ علیکم بالنجاح لخدمة ضیوف الرحمن وحجاج بیته وزوّار قبر نبیه . إنّه سميع مجیب .

محمد الری‌شهری

ممثل الإمام الخامنّي في الحجّ

مِقَات: اخیراً جناب عالی دیدار و جلسه‌ای برای هنرمندان و مجریان و تهیه‌کنندگان صدا و سیما داشتید، فعالیت‌های صداوسیما را در سال‌های اخیر چگونه ارزیابی می‌کنید و چه رهنمودهایی برای آنان دارید؟

آقای ری شهری: اولاً به این نکته اشاره کنم که صدا و سیما در سال‌های اخیر بسیار خوب عمل کرده و سرمایه‌گذاری بسیاری می‌کند تا مردم از فضای نورانی حج بهره‌مند شوند که قابل تقدیر است، لیکن برای این‌که از ظرفیت‌های فراوان فرهنگی حج بیشتر استفاده شود، باید به نکاتی اهمیت دهد. در آن جلسه نکاتی را گفتم که در اینجا نیز به برخی از آنها اشاره می‌کنم:

- مرکز پژوهش‌های صدا و سیما، با همکاری معاونت آموزش و پژوهش بعثه مقام معظم رهبری، ظرفیت‌های حج را شناسایی و مشخص کنند.

- شناسایی و به‌کارگیری بهترین‌ها برای برنامه‌ریزی و بهره‌گیری از هنر، برای انتقال فرهنگ حج به مردم و جامعه.

- مقابله با آفات بهره‌گیری از عمره و حج. هم‌اکنون عده‌ای هستند که می‌خواهند از عمره و حج به عنوان یک تشکیلات درآمدزا استفاده کنند و مهمترین جایی که می‌تواند با این فکر مبارزه کند، صداوسیما است.

- ناهنجاری‌هایی که در حج و عمره اتفاق می‌افتد را به تصویر کشیدن و برای اصلاح آنها اقدام کردن نیز از کارهای مهم دیگری است که صداوسیما می‌تواند در آن نقش اساسی داشته باشد.

- فرهنگ‌سازی در زمینه حج نیز از کارهایی است که نقش رسانه ملی در آن انکارناپذیر است.

دو کار نیز از اهمیت و اولویت بیشتری برخوردار است که به نظر من صدا و سیما باید با همکاری بعثه مقام معظم رهبری روی آن سرمایه‌گذاری بیشتری کند:

۱. تهیه تاریخ مستند و تصویری حج، عمره و عتبات عالیات و همه مراکز زیارتی. روشن است که پرجاذبه‌ترین و مستندترین تاریخ، تاریخ تصویری است که هم برای امروز و هم برای آینده بسیار مفید است و این کاری است که صداوسیما می‌تواند روی آن سرمایه‌گذاری کند و اولویت دارد.

۲. به تصویر کشیدن برکات و منافع حج.

قرآن می‌فرماید: «إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ»

گاهی کسی با زبان و سخن این برکات را بیان می‌کند، و یک وقت به صورت تصویری، برکات فردی، سیاسی، اجتماعی و خانوادگی را ارائه می‌کند که دومی قطعاً بسیار مهم و تأثیرگذارتر از اولی است.

مثلاً وقتی قرآن سخن از ام‌القری بودن مکه و این خانه می‌گوید، این را به تصویر کشیدن و از ابتدای پیدایش خشکی در این نقطه از زمین و سپس ساخته شدن کعبه و مراحل توسعه آن را برای مردم با زبان تصویر سخن گفتن، مطمئناً تأثیرش در مردم بسیار زیاد خواهد بود.

چگونه مکه ام‌القری شده، چه برکاتی برای مردم داشته، چه دعاهایی اینجا مستجاب شده، چه کسانی برکات فردی برده‌اند؟ همه اینها پرجاذبه است و مهمترین برکات این خانه ظهور حضرت مهدی علیه السلام از کنار این خانه است که به نظر من تمامی اینها را می‌توان به تصویر کشید و با زبان هنر این تاریخ درخشان را و این برکات را برای مردم بیان کرد.

ساخت فیلم‌های کوتاه و بلند در زمینه تاریخ اسلام، شناخت اماکن، حج‌گزاری عارفان و صالحان از کارهای دیگری است که هنرمندان متعهد ما در صداوسیما می‌توانند انجام دهند.

مثلاً همین حدیث شبلی را که دارای مضامین بلند عرفانی است، به تصویر کشیدن، تأثیر زیادی در زائر ایجاد می‌کند و به او می‌فهماند که از همان ابتدا با چه معرفتی سفر را آغاز و در طول حج چگونه عمل کند. گرچه انتساب این حدیث به امام سجاد علیه السلام روشن نیست بلکه به نظر می‌رسد که مربوط به برخی از عرفا باشد، لیکن مضامین آن بسیار جالب و آموزنده است.

تاریخ مسجد مباحله را به تصویر کشیدن و از آن فیلم ساختن نیز از کارهایی است که جاذبه زیادی برای مردم دارد. به هر حال، در یک جمله باید گفت تهیه تاریخ مستند و تصویری حج و تفسیر تصویری منافع و برکات حج، از کارهای مهمی است که صداوسیما توان به تصویر کشیدن را دارد.

میثاق: در روزهای اخیر ملک فهد از دار دنیا رفته و آقای امیر عبدالله رسماً پادشاهی این کشور را به عهده گرفته است. آینده روابط دو کشور را چگونه ارزیابی می‌کنید و آیا این تغییرات در حج‌گزاری و مراسم حج تأثیر خواهد داشت؟

آقای ری‌شعری: فکر می‌کنم با توجه به دیدگاه‌هایی که آقای امیر عبدالله نسبت به روابط با جمهوری اسلامی ایران دارد، روابط دو کشور تقویت خواهد شد و امیدوارم این تقویت روابط، در هر چه بهتر برگزار شدن حج سال آینده و سال‌های بعد مفید باشد و خصوصاً در حل مشکلاتی که زائران عزیز دارند، تسهیلاتی ایجاد شود.

میثاق: اخیراً سخن از احداث شهرک‌های آموزشی برای حجاج و زائران است. حضرت عالی این اقدام را تا چه حد مفید و ضروری می‌دانید و چه پیش‌بینی‌هایی را برای این شهرک‌ها در نظر گرفته‌اید؟

آقای ری‌شعری: به نظر من این کار، ضروری و بسیار لازم است و خوب بود که پیش از این انجام می‌شد. ما هم‌اکنون چه در تهران و چه در استان‌ها و شهرهای بزرگ، مکان مناسبی برای آموزش حجاج و معتمرین و زائران نداریم و با استقبال که مردم از حج و عمره دارند، اگر جای مناسبی برای آموزش زائران داشته باشیم، قطعاً در روش و منش آنها و بهره‌گیری هرچه بهتر از مناسک حج و عمره و کاستی از ناهنجاری‌ها بسیار تأثیرگذار است.

امیدواریم ان شاء الله در تهران و بعضی از استان‌ها که پیش‌بینی لازم صورت گرفته به زودی این امر محقق شود و در آینده نیز حداقل در مراکز استان‌ها این مجموعه‌های آموزشی تأسیس و مورد استفاده مردم قرار گیرد.

میثاق: سال آینده محور تبلیغاتی حج چیست؟ و زائران از هم‌اکنون برای آمادگی جهت تحقق این محور تبلیغی، چه باید بکنند؟

آقای ری‌شعری: موضوع ترابط قرآن و سنت و یا «پیوند و ارتباط متقابل قرآن و سنت» را به عنوان محور فرهنگی و تبلیغی حج سال ۸۴ برگزیده‌ایم که مسأله بسیار مهم در جهان اسلام است. این سؤال در جوامع اسلامی مطرح بوده و هست که آیا در حوزه معرفت

دینی، قرآن تنها کافی است یا آن‌که به سنت هم نیاز مندیم؟ گروهی از مسلمانان معتقدند که: «حَسْبُنَا كِتَابُ اللَّهِ» قرآن تنها کافی است و نیازی به سنت نداریم. در برابر این گروه اخباری‌ها هستند که معتقدند قرآن قابل فهم برای ما نیست و ما فقط باید از سنت بهره بگیریم! بنابراین، «ترابط قرآن و سنت» موضوع بسیار مهمی است که چه خوب است بررسی آن از کنار خانه خدا آغاز شود. بنده در مقدمه کتاب دانشنامه میزان الحکمه ذکر کرده‌ام که چهار نظریه هم‌اکنون در این رابطه وجود دارد:

۱. نیاز نداشتن به سنت و کافی بودن قرآن
 ۲. کافی بودن سنت و عدم نیاز به مراجعه به قرآن
 ۳. کافی بودن قرآن و نیاز به سنت در موارد خاص
 ۴. تفصیل میان مراتب فهم قرآن
- و گزینه چهارم چیزی است که ما مطرح کرده‌ایم؛ به این معنی که شناخت قرآن مراتبی دارد. ما در برخی از مراتب مربوط به فهم قرآن نیاز به سنت نداریم و می‌توانیم با مراجعه به لغت، قرآن را با قرآن تفسیر کنیم و معنای آیه را بدون مراجعه به سنت بفهمیم، اما اگر بخواهیم به عمق معانی قرآن و نیز اشارات و لطایف و حقایق قرآنی پی ببریم، حتماً نیاز به سنت داریم و رسیدن به این حقایق جز با بهره‌گیری از سنت میسر نیست.

امید است محققان و عالمان و اندیشمندان در رابطه با این موضوع مهم، بیشتر کار کنند و ما هم بتوانیم در حج آینده با محور قرار دادن آن در روشنگری افکار و اذهان مسلمانان گام‌های مؤثری برداریم.

میثاق: جناب آقای ری‌شهری، از این‌که در این گفتگو شرکت فرمودید، صمیمانه سپاسگزاریم و از خداوند متعال سلامتی و موفقیت روزافزون شما را در خدمت هر چه بیشتر به زائران بیت الله الحرام مسألت داریم.

